LU Skaitļošanas tehnikas un informātikas muzejam – 30 gadi

Priekšvēsture

1959.gadā Latvijas Valsts universitātē (LVU) tika nodibināts **Skaitļošanas centrs (SC)**, kura rīcībā pakāpeniski nonāca ēka **Raiņa bulvārī 29**.

Še uzstādītās tolaik Baltijā jaudīgākās elektroniskās skaitļošanas mašīnas (ESM – mūslaiku valodā „datora”) БЭСМ-2 veiksmīga un arvien plašāka izmantošana dažādu zinātnes, tehnikas un tautsaimniecības nozaru tālākā attīstībā nodrošināja SC plašu pazīstamību un vispārēju atzinību visā toreizējā „sociālisma impērijā”, kas savukārt ļāva iegādāties un likt lietā arvien modernākus un pilnīgākus (to skaitā ārzemēs ražotus) datu apstrādes līdzekļus.

БЭСМ-2 (1961)

Idejas dzimšana

Gadu gaitā vairākkārt sabiedriskā kārtā tika izvirzīti priekšlikumi uzkrāt un apkopot SC darbības un tehniskās bāzes attīstību raksturojošus materiālus muzejveida kolekcijās un ekspozīcijās. Reālu atbalstu šādas ieceres pamazām guva, tuvojoties SC 25. gadadienai. Jau 1980. gada februārī SC sabiedriskās un politiskās organizācijas nolēma izveidot **SC vēstures komisiju** nākotnē iecerētam muzejam nepieciešamo vēstures faktu un kolekciju vākšanai. Komisijas vadītājs – SC ilggadējais vadošais darbinieks **Jānis Daube** enerģiski uzsāktajā darbā centās iesaistīt visu SC kolektīvu.

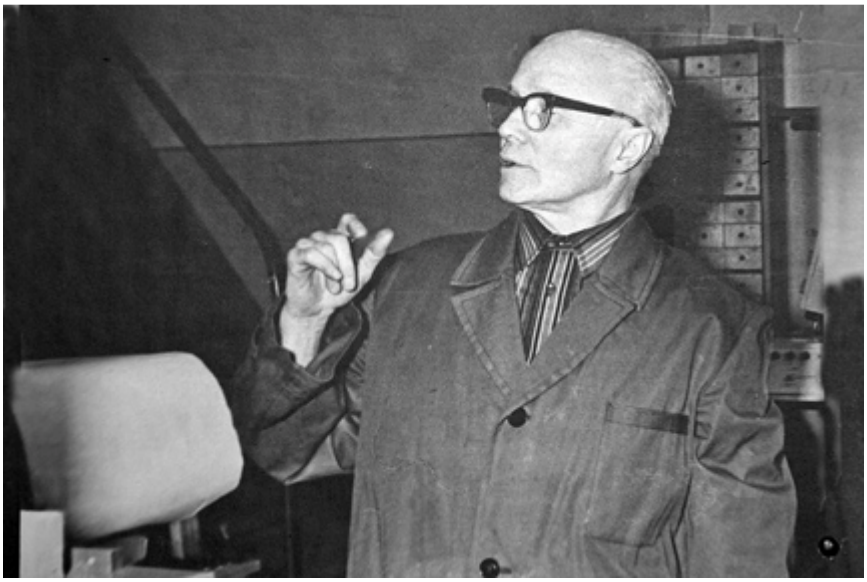

Jānis Daube
(1910 - 1982)

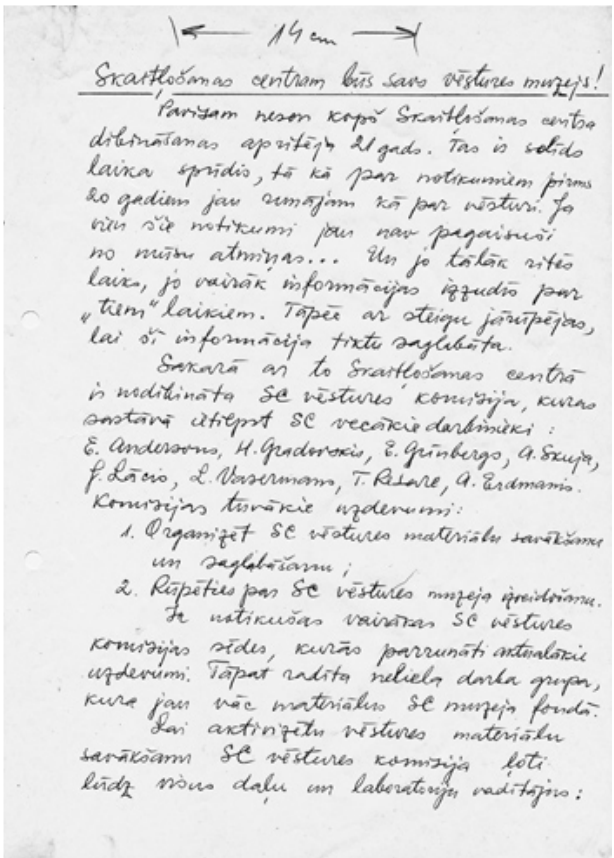

14 cm

Skaitļošanas centram būs savs vēstures muzejs!

Pārīzam nesen kopā Skaitļošanas centra dibināšanas apvienīja 21 gads. Tas ir solīds laika sprīdis, tā kā par notikumiem pirms 20 gadiem jau zināmām kā par vēsturi. Ja vēl šie notikumi jau nav pagaisuši no mūsu atmiņas... Un jo tālāk ritēs laiks, jo vairāk informācijas izzudīs par „tiem" laikiem. Tāpēc ar steigu jārūpējas, lai šī informācija tiktu saglabāta.

Saskaņā ar to Skaitļošanas centrā ir nodibināta SC vēstures komisija, kuras sastāvā ietilpst SC vecākie darbinieki: E. Andersons, H. Gnadorskis, Z. Grīnbergs, A. Skuja, F. Lācis, L. Vasermans, T. Ābele, A. Erdmanis. Komisijas tuvākie uzdevumi:

1. Organizēt SC vēstures materiālu savākšanu un saglabāšanu;
2. Rūpēties par SC vēstures muzeja izveidošanu.

Ja notikušas vairākas SC vēstures komisijas sēdes, kurās parrunāti aktuālākie uzdevumi. Tāpat radīta neliela darba grupa, kura jau vāc materiālus SC muzeja fondā.

Lai aktivizētu vēstures materiālu savākšanu SC vēstures komisija ļoti līdz ŠĪNAM daļu un laboratoriju vadītājus:

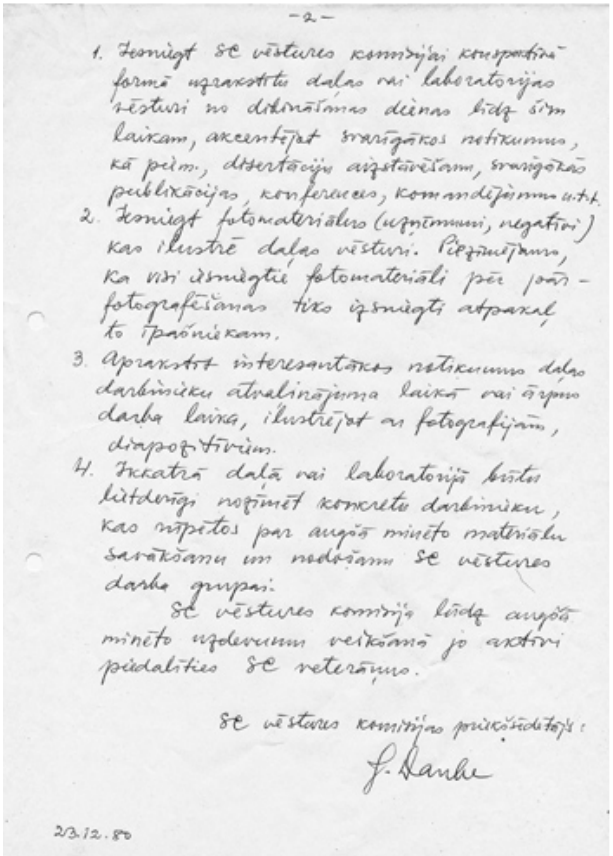

-2-

1. Iesniegt SC vēstures komisijai konspektīvā formā uzrakstītu daļas vai laboratorijas vēsturi no dibināšanas dienas līdz šim laikam, akcentējot svarīgākos notikumus, kā piem., dissertāciju aizstāvēšanu, svarīgākās publikācijas, konferences, komandējumus u.t.t.
2. Iesniegt fotomateriālus (uzņēmumi, negatīvi) kas ilustrē daļas vēsturi. Piezīmējums, ka visi iesniegtie fotomateriāli pēc pārfotografēšanas tiks izsniegti atpakaļ to īpašniekam.
3. Aprakstīt interesantākos notikumus daļas darbiniku atvaļinājuma laikā vai ārpus darba laika, ilustrējot ar fotografijām, diapozitīviem.
4. Katrā daļā vai laboratorijā būtu lūdzami noņemt konkrētu darbinieku, kas rūpēsies par augšā minēto materiālu savākšanu un nodošanu SC vēstures darba grupai.

SC vēstures komisija līdz augšā minēto uzdevumu veikšanai ļo aktīvi piedalīties SC veterānu.

SC vēstures komisijas priekšsēdētājs:
J. Daube

23.12.80

J.Daubes aicinājums SC darbiniekiem sienas avīzē „Skaitļotājs" 1980. gada 23. decembrī

Sākto darbu pēc Jāņa Daubes aiziešanas mūžībā (1982.gada 13.aprīlī) turpināja cits SC darba veterāns – ilggadējais tehnisko konstruktordarbu vadītājs **Harijs Gradovskis**, kuram izdevās ar solījumu izveidot pietiekami reprezentablu muzeju pašu SC darbinieku (galvenokārt tehniskā personāla) spēkiem panākt diezgan plašu telpu piešķiršanu šim mērķim ēkas 5. stāvā (bēniņos).

Harijs Gradovskis
(1928 – 2012)

1982. gada 17. novembrī SC kompartijas birojs nolēma „**izveidot SC muzeju līdz SC 25. gadadienai** (1984. gada novembrim) un apstiprināt muzeja komisiju” (H.Gradovska vadībā).

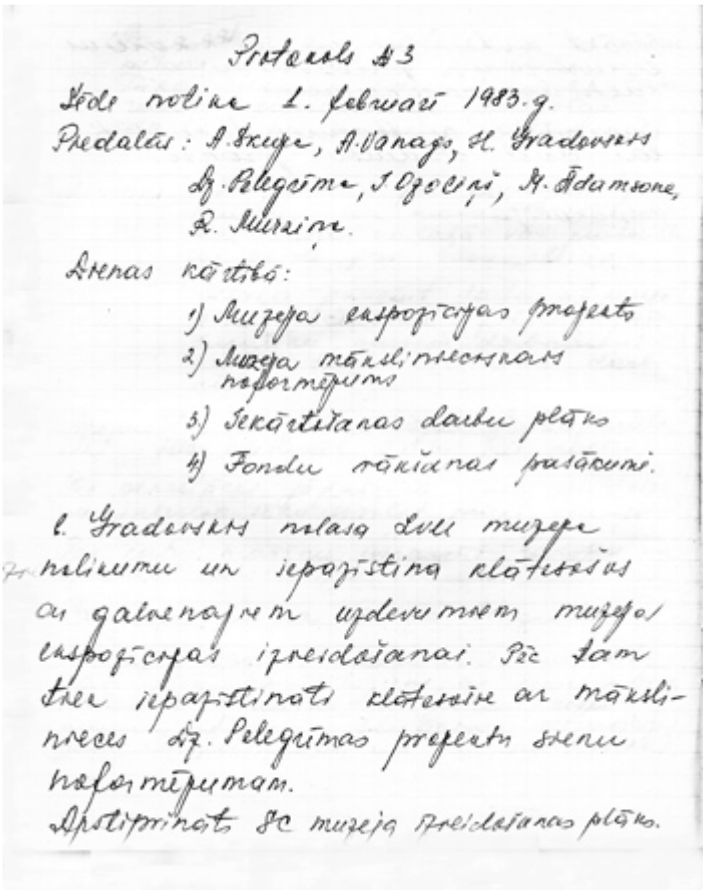

Protokols #3

Šāds notika 1. februārī 1983.g.

Piedalās: A. Skuja, A. Vanags, H. Gradovskis
Dz. Pelēgrāma, J. Ozoliņš, M. Ādamsone,
R. Mūzāns.

Sēdes kārtībā:

1) Muzeja ekspozīcijas projekts
2) Muzeja mākslinieciskais noformējums
3) Sekārtīšanas darbu plāns
4) Fondu rākšanas pasākumi.

1. Gradovskis ziņoja par muzeja mākslinieku un iepazīstina klātesošos ar galvenajiem uzdevumiem muzeja ekspozīcijas izveidošanai. Pēc tam tiek iepazīstināti klātesošie ar mākslinieces Dz. Pelēgrāmas projektu sienu noformējumam.

Apstiprināt SC muzeja Priekšēdētāja plānu.

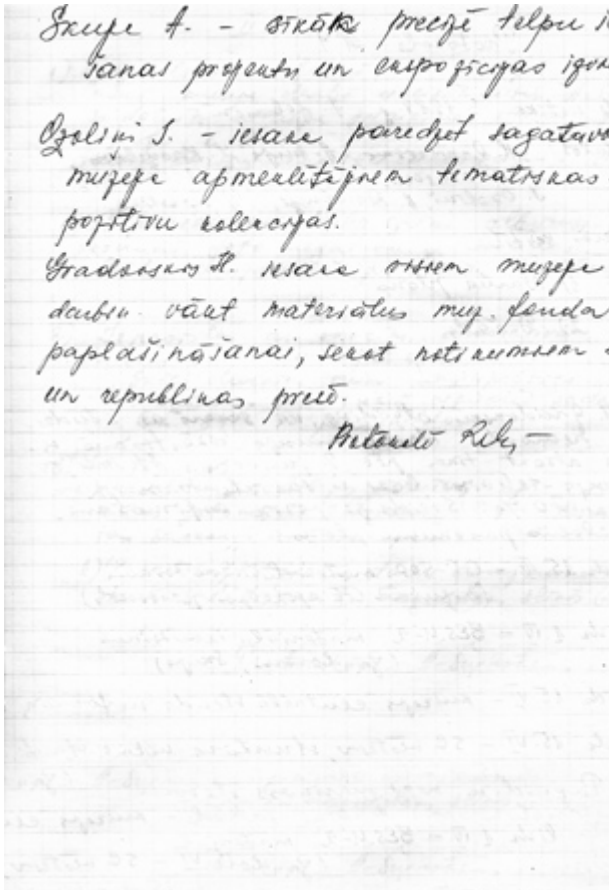

Skuja A. – sākotnēji telpu
Janas projektu un ekspozīcijas izv
Ozoliņš J. – iesāk pareizot sagatāv
muzeja apmeklētājiem tematiskas
pozitīvu kolekcijas.
Gradovskis H. iesāk par muzeja
darbu vākt materiālus mup. fonda
paplašināšanai, sākot ražojumiem
un republikas prēm.

Dzintra Pelegrīma

1983. gada 1. februārī muzeja komisija apstiprināja ***muzeja nolikumu*** un iepazinās ar līdz tam SC noformēšanas darbos iesaistītās mākslinieces **Dzintras Pelegrīmas** izstrādāto ekspozīcijas projektu. Varēja sākties tā īstenošana.

Kā tā notika?

„Dari pats, praktiskais latvieti!”

Tā kā sociālistiskā saimniekošanas sistēma iestādes un uzņēmumus dāsni apgādāja ar darba vietām visdažādāko (SC gadījumā – arī kvalificētu tehnisko) specialitāšu pārstāvjiem bez pārlieku intensīvas tajās strādājošo noslodzes, tad pastāvēja gandrīz neierobežotas iespējas pēdējos iesaistīt muzeja veidošanas „sabiedriskajos darbos” brīvprātīgā (vai „brīvprātīgā piespiedu”) kārtā, kā arī izmantot „plānveida saimniekošanas” nodrošināšanai nepieciešamos iestādes daudzveidīgos materiālu uzkrājumus, netērējot papildu naudas līdzekļus. Tas arī tika maksimāli izmantots, iecerēto ekspozīciju plānojot un veidojot.

Radošo izdomu īpaši veicināja 1983. gada aprīlī uzsāktā eleganti noformētā ārzemju datora „Bull GE 400” demontāža (pēc 14 ražīga darba gadiem).

No centrālās procesora statnes tapa ērta daudzdurvju vitrīna.

Magnētisko lenšu un disku atmiņas iekārtas – lielisks un daudzveidīgs "izejvielu" avots ...

... eksponēšanas podestiem un riteņotām vitrīnām.

Statnes karkasa rāmis precīzi iekļāvās ieejas durvju ailē – atlika tikai to drusku izrotāt ...

Tādējādi „ārpus SC” nācās iegādāties vienīgi ...

... pašgatavoto vitrīnu stiklus, ...

... tolaik vienīgi Maskavā, atrodamos „novelkamos burtus” uzrakstu veidošanai, ...

... svarīgāko darba rīku – LVU Cietvielu fizikas institūtā darinātu spiedi („presi”) fotogrāfiju līmēšanai.

Nu tik, brāļi, naigi, naigi!

Diemžēl atlikušajā **1983. gada** daļā ēkā paralēli risinājās plaši remontdarbi, kādēļ daļu būtisku muzeja telpu sakārtošanas un iekārtošanas darbu nācās atlikt.

Toties šajā laikā H.Gradovska rokām tapa miniatūrā ekspozīcijas „nagla” –
SC pirmā datora precīzs makets mērogā 1:20.

Savukārt **1984. gads** izvērtās „sprinta maratonā”. Šajā laikā neatsveramu palīdzību ekspozīcijas veidošanā, ieguldot milzu darbu, sniedza LVU nodarbinātais fotogrāfijas meistars **Vladislavs Ovsjaņikovs**.

Strādā liels un mazs, savs un svešs ...

Stažieris no Austrumvācijas (VDR).

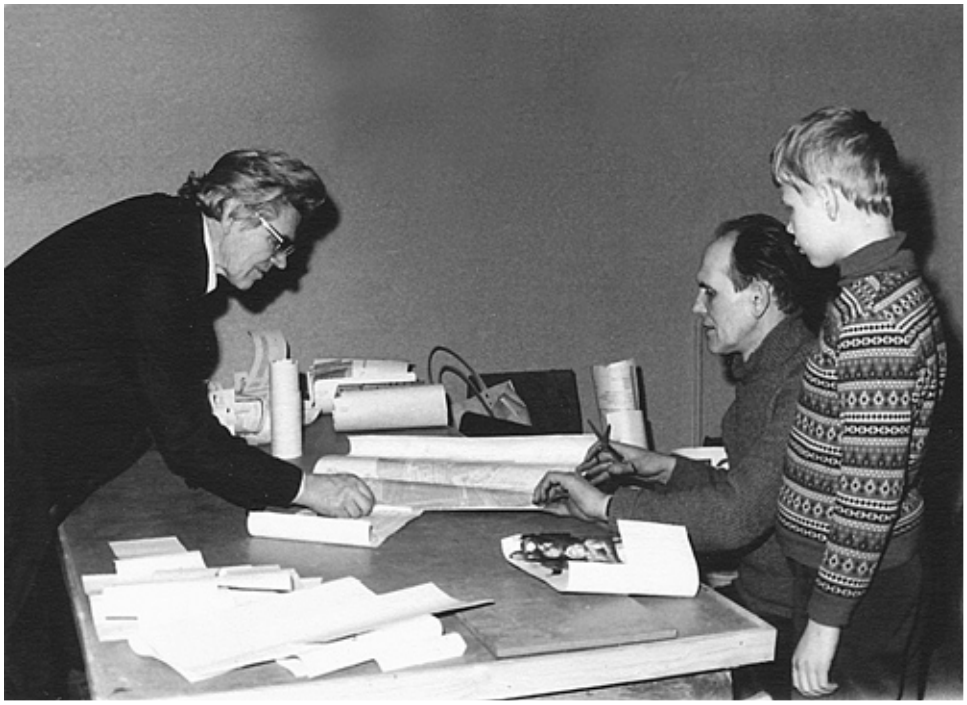

„Vai veci vīri arī kādreiz ir bērna prātā?”

Vēl telpas nav atbrīvotas no gadu desmitu „nogulumiem” – un jau rodas jauns „elles ķēķis” ...

Piedevām jaunais (no 13. februāra) SC direktors **Nikolajs Ustinovs**, plānojot aktīvi iesaistīt SC uzsāktās „PSRS kompjuterizācijas un skolu informatizācijas” vilnī, pieprasīja topošo ekspozīciju pielāgot arī iestāžu darbinieku un skolu audzēkņu vispārējai izglītošanai datoru darbības principos, to vēsturē un izmantošanas iespējās. Šim nolūkam muzejam ļāva pakāpeniski izplesties arī līdz tam zinātniskajiem darbiniekiem atvēlētajā priekštelpā un sākt veidot tajā „ESM pagātnes un nākotnes” ekspozīciju.

Vai paspēsim?

1984.gada 12.novembris, plkst. 16

„No rīta skatījos un domāju: ko te varēs atklāt?”
(SC direktors N.Ustinovs 12. novembrī, plkst. 18.)

Kamēr augšā sit pēdējās naglas, H.Gradovskis „velk laiku” ar stāstījumu par muzeja tapšanas procesu.

Pirmā ekskursija lūgtajiem viesiem – LVU un tās struktūrvienību vadītājiem, kā arī SC muzeja veidošanas aktīvistiem.

Vēl neapgūtās priekštelpas kailās sienas nosegtas ar SC sabiedrisko un politisko aktivitāšu liecībām – vecām sienas avīzēm, pamežonīgiem plakātiem un triviāliem politiskiem materiāliem.

Pirmajā ierakstā muzeja viesu grāmatā **LVU rektors prof. J.Zaķis** atzīst veikto par labu esam ...

Ko toreiz rādījām?

Atsevišķos stendos netrūkst tam laikam raksturīgu, maz izsakošu „grafiskā attēlojuma” līkņu, kā arī citādi neattēlojamu (zinātnisko vai vārdos nenosaucamiem pasūtītājiem veicamu) darbu visai garu un aptuvenu aprakstu.

Kas muzejā redzams tagad? – Nāciet, apskatiet!

Vecā ekspozīcija saglabājusi no maz izsakošiem aprakstošiem materiāliem attīrītu un jauniem eksponātiem papildinātu vēsturiski hronoloģisko struktūru un noslēdzas ar **lielo statņu datoru ēras galu (1990. gadā)**.

Ievadtelpā krietni papildināta datoru vēstures ekspozīcija un bagātīgi atspoguļots bijušā LVU SC – nu jau **Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta (LU MII)** – kopš 1984. gada paveiktais lielais darbs Latvijas datorizācijā, informatizācijā un iesaistē globālajos datortīklos.

Muzeja apmeklējumi laikus piesakāmi darbdienās (plkst. 10-17) pa tālruni 67211023 vai e-pastu asklumuz@latnet.lv. Ieejas maksa Ls 0,50.